

Голас Радзімы

№ 19 (1434)
13 мая 1976 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-ы

«Імя тваё невядома, подзвіг твой бессмяротны». Гэтыя словы часта вымаўляюцца ў адрас тых, хто загінуў, адстойваючы гонар і незалежнасць Радзімы ў Вялікай Айчыннай вайне. Але пошук імён герояў працягваецца. Бо за кожным здзейсненым подзвігам нашчадкам бачыцца рэальная асоба, і менавіта канкрэтнасць загубленага вайной чалавека — яго яшчэ і сёння памятаюць родныя і знаёмыя — уздзеінічае на розумы і сэрцы найбольш.
НА ЗДЫМКУ: помнік-пантэон воінам Савецкай Арміі ў берлінскім Трэптаў-парку. Пра салдата, чый подзвіг увасоблены скульптарам, чытайце артыкул «Помнім імя твое...» на 5-й стар.

ПЕРАМОГА ЎСЕНАРОДНАЯ

Іван БАГРАМЯН,
Маршал Савецкага Саюза

Дзень Перамогі над фашыскай Германіяй мне давялося сустрэць ва Усходняй Прусіі сярод воінаў 3-га Беларускага фронту. Гэта было вялікае свята, усеагульная радасць. Памятаю, аднаму пажылому гвардзейцу не ўдалося стрымаць слёз. Я спытаў яго: «Што ж ты, стары, плачаш у такі радасны дзень?» Салдат, вінавата ўздыхнуўшы, ціха прагаварыў: «Таварышшаў баявых шкада, што не дажылі да гэтага дня».

Нялёгкім быў наш шлях да перамогі. Сёння мы думаем і аб тых, хто не вярнуўся з фронту, аддаў жыццё ў імя

шчасця будучых пакаленняў, у імя міру на зямлі. Яны ў нашых сэрцах, у нашых думках і ў нашых справах.

Адзначаючы гэта, мы зусім не забываемся на той факт, што перамога была дасягнута сумеснымі намаганнямі многіх

народаў. Але менавіта шматнацыянальны савецкі народ ішоў у авангардзе жорсткага змагання з фашызмам і даў ёго да пераможнага канца. У гэтай вайне вырашаўся лёс вялікіх заваёў Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, плёну самаадданай працы рабочых, сялян, інтэлігенцыі нашай краіны, усяго савецкага грамадства. Гэта і вызначыла небывалае ў гісторыі адзінства і згуртаванасць савецкіх людзей, нязломнасць іх духу, непераможнасць, з'явілася крыніцай масавага гераізму на фронце і ў тыле.

Вайна савецкага народа супраць гітлераўскай Германіі і яе саюзнікаў разам з тым вялася пад знакам вялікай вызваленчай місіі з мэтай дапамагчы народам Еўропы звергнуць фашысцкую навалу. Гэта рабіла савецкі народ яшчэ больш маналітным і садзейнічала ўмацаванню інтэрнацыянальных сувязей сацыялістычнай дзяржавы са свабодалюбівымі народамі, якія плячо ў плячо з савецкімі людзьмі змагаліся супраць фашызму. Па характару і маштабах удзелу народных мас вайна Савецкага Саюза супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў

была сапраўды ўсенароднай, айчыннай вайной.

У радах Узброеных Сіл СССР змагаліся прадстаўнікі ўсіх нацый і народнасцей нашай краіны. І калі ў царскай Расіі азербайджанцы, казахі, кіргізы, туркмены і многія іншыя народы не прызываліся на вайсковую службу, таму што царскі ўрад не давяраў ім зброі, то ў Краіне Саветаў вызваленыя рэвалюцыяй народы былых ускарін актыўна ўзяліся на абарону сваёй Радзімы. Яны паслалі сотні тысяч сваіх сыноў у фарміруемыя палкі і дывізіі. Многія злучэнні Чырвонай Арміі поўнацю ўкамплектаваліся жыхарамі рэспублік Каўказа, Сярэдняй Азіі, Прыбалтыкі, Паміраў і складалі нацыянальныя фарміраванні.

У саставе 1-га Прыбалтыйскага фронту, якім я камандаваў у 1943—1945 гг., доблесна змагалася 16-я літоўская стралковая дывізія (камандавалі ёю генерал В. Карвяліс, пасля палкоўнік А. Урбшас). На суседніх франтах таксама адважна змагаліся 130-ы латышскі і 8-ы эстонскі стралковыя карпусы, камандавалі якімі адпаведна ге-

нералы Д. Бранткэлн і Л. Пэрн. Выдатна ўвасаблялі шматнацыянальнасць нашых Узброеных Сіл і камандуючыя франтамі. Так, напрыклад, у Беларускай аперацыі была знішчана група армій «Цэнтр» ударамі чатырох нашых франтоў, камандавалі якімі — паляк К. Ракасоўскі, рускі Г. Захараў, украінец І. Чарняхоўскі і аўтар гэтых радкоў — армянін.

Адной з крыніц папаўнення дзеючай арміі, асабліва ў першы год вайны, з'явілася народнае апалчэнне. У яго рады добраахвотна ўступалі людзі, якія не падлягалі прызыву ў армію, але горача жадалі са зброяй у руках змагацца з ворагам. У цяжкія дні лета і восені 1941 года, калі Савецкае камандаванне ў выніку вялікіх страт на фронце адчувала востры недахоп у рэзервах, на ініцыятыве мясцовых партыйных арганізацый было створана каля 60 дывізіяў народнага апалчэння, 200 асобных палкоў, вялікая колькасць рот, узводаў. Іх агульная

[Закачэнне на 2—3-й стар.]

зу, а ў сувязі з акупацыяй най-
 больш развітых у эканамічных
 адносінах раёнаў СССР гэта пе-
 равага амаль падвоілася. Аднак
 савецкая ваенная эканоміка
 аказалася больш эфектыўнай,
 чым эканоміка фашысцкай Гер-
 маніі, хоць апошняя была пера-
 ведзена на ваенныя рэйкі задру-
 га да пачатку вайны. Пры мен-
 шых магчымасцях і звужанай
 базе стратэгічнай сыравіны і
 матэрыялаў Савецкі Саюз вы-
 пускаў больш ваеннай тэхнікі,
 чым фашысцкая Германія. Са-
 вецкая Армія атрымлівала ўсе
 больш і больш баявой тэхнікі і
 зброі, якія па сваёй якасці пе-
 раўнялі лепшыя ўзоры,
 што былі ў гітлераўцаў.

Вось некалькі прыкладаў. У
 1942 годзе прамысловасць
 СССР выпускала штомесяц у
 сярэднім па 2 120 самалётаў,
 германская толькі 1 200. Танкаў
 Савецкая Армія атрымлівала ў
 тым жа годзе па 2 060 у месяц,
 а фашысцкая ледзь па 775. Так
 сама было і ў 1943 годзе: нашы
 войскі атрымлівалі ў месяц у
 сярэднім звыш 2 900 самалё-
 таў, а германская толькі па
 2 100. Танкаў мы атрымлівалі
 2 001, а праціўнік — па 1 600.
 Такія ж карціны назіралася і
 па іншых відах узбраення.

За гады вайны савецкая пра-
 мысловасць выпусціла 137 ты-
 сяч самалётаў, да 100 тысяч
 танкаў і самаходных артыле-
 рыйскіх устаноў, 448 тысяч
 гармат і мінамётаў, каля мільё-
 на кулямётаў, што значна
 больш вытворчасці гітлераўскай
 Германіі.

Так намаганні савецкага тылу
 зліваліся з намаганням тых, хто
 змагаўся са зброяй у руках на
 фронце і ў тыле ворага. Такса-
 ма, як і армія, рабочыя, кал-
 гаснікі, інтэлігенцыя прадстаў-
 лялі змагарны народ. Яны па-
 паўнялі армію людскімі рэзер-
 вамаі, забяспечвалі ваеннай тэх-
 нікай, зброяй, прадуктамі,
 адзеннем, падтрымлівалі яе
 дух, волю да перамогі. Аргані-
 затарам і натхніцелем бараць-
 бы савецкага народа і яго ар-
 міі была Камуністычная партыя.
 Яна змагла ў выключна цяжкіх
 умовах мабілізаваць савецкі на-
 род і ўсе матэрыяльныя сродкі
 краіны на разгром ворага.

У буржуазнай літаратуры,
 асабліва ў ЗША, сцвярджаецца,
 што вызначальную ролю ў да-
 сягненні перамогі Савецкага
 Саюза ў вайне быццам бы ады-
 гралі пастаўкі па ленд-лізу. Ад-
 даючы належнае саюзнікам за
 гэту дапамогу, усё ж варта

мець на ўвазе, што яна не бы-
 ла значнай і складала толькі ча-
 тыры працэнты ў адносінах да
 айчынай вытворчасці. Акрамя
 таго, і я быў не раз відавоч-
 цам гэтага, нам пастаўлялі ў ас-
 ноўным не тую тэхніку, якая
 неабходна была для паспяхова-
 га вядзення вайны, і не тады,
 калі мы мелі ў ёй патрэбу.

Міністр працы Англіі Эрнст
 Бевін пісаў у час вайны: «Уся
 тая дапамога, якую мы змаглі
 аказаць, нязначная ў параўнан-
 ні з велізарнымі намаганнямі
 савецкага народа. Нашы на-
 шчадкі, чытаючы гістарычныя
 кнігі, будуць азірацца назад
 з пачуццём захаплення і ўдзяч-
 насці да вялікага народа Савец-
 кай Расіі».

Савецкі народ усведамляе,
 што перамога была дасягнута
 сумеснымі намаганнямі многіх
 народаў. Ён не забывае ўклад
 краін антыгітлераўскай каалі-
 цыі. Разам з Савецкімі Узброе-
 нымі Сіламі супраць агульнага
 ворага змагаліся воіны Наро-
 да-вызваленчай арміі Югаславіі,
 Чэхаславацкай Народнай арміі,
 Войска Польскага, а на завяр-
 шальным этапе вайны — бал-
 гарскія, румынскія і венгерскія
 войскі. Значную дапамогу са-

вецкаму народу аказаў братні
 мангольскі народ.

Вырашальная ж роля ў дася-
 гненні Перамогі належыць Са-
 вецкаму Саюзу і яго Узброе-
 ным Сілам. Менавіта на савец-
 ка-германскім фронце былі
 разгромлены асноўныя сілы
 фашысцкай Германіі і яе сатэ-
 літаў — 607 дывізій. У той жа
 час амерыкана-англійскія вой-
 скі ў Паўночнай Афрыцы, Іта-
 ліі і Заходняй Еўропе знішчылі
 і ўзялі ў палон 176 дывізій,
 прычым большасць з іх — у
 апошнія дні вайны.

Перамога Савецкага Саюза
 над фашысцкай Германіяй —
 падзея сусветна-гістарычнага
 значэння. Яна была дасягнута
 не толькі на ваенным і эканамі-
 чным франтах, але і ў проці-
 борстве дзвюх ідэалогій — са-
 цыялістычнай і буржуазнай. Гэ-
 та была грандыёзная бітва за
 сацыялізм і камунізм. Абаран-
 яючы сваю сацыялістычную
 Айчыну, савецкі народ адстой-
 ваў не толькі родную зямлю,
 сваю нацыянальную незалеж-
 насць, але і камуністычны ідэ-
 алы.

У выніку перамогі над фа-
 шызмам выраслі і ўзмацнелі

сілы сацыялізму і дэмакратыі,
 аслаблі пазіцыі імперыялізму і
 рэакцыі. Савецкі Саюз умаца-
 ваў сваё становішча ў свеце,
 узрос яго аўтарытэт як вялікай
 міралюбівай дзяржавы, без
 удзелу якой цяпер не выра-
 шаецца ні адна буйная міжна-
 родная праблема.

Савецкі Саюз і ў пасляваен-
 ных гады ідзе ў авангардзе
 прагрэсіўных і міралюбівых сіл.
 Ён паслядоўна праводзіць палі-
 тыку міру і дружбы з усімі на-
 родамі. Прайшоўшы ў лютым —
 сакавіку гэтага года XXV з'езд
 нашай Камуністычнай партыі
 пацвердзіў гэты курс і намеціў
 праграму далейшай барацьбы
 за мір і міжнароднае супра-
 цюўніцтва, за свабоду і неза-
 лежнасць народаў. Аднак, як
 вядома, сілы вайны, рэакцыі і
 агрэсіі не пакідаюць спроб па-
 дарваць пазітыўныя працэсы,
 якія адбываюцца ў сучасным
 свеце. Таму Савецкі Саюз, яго
 Узброеныя Сілы будуць і на-
 дэле пілына сачыць за спробамі
 ворагаў міру і рашуча адстой-
 ваць інтарэсы савецкага наро-
 да, інтарэсы ўсеагульнага міру
 і свабоды народаў.

АДН.

ВЫСТАЎКІ-76

Якія міжнародныя спецыялізаваныя выстаўкі адбудуцца
 сёлета ў нашай краіне? Дзе будуць арганізаваны савецкія
 выстаўкі? Адказы на гэтыя пытанні дадзены на прэс-канфе-
 рэнцыі, арганізаванай аддзелам друку Міністэрства замежных
 спраў СССР і Гандлёва-прамысловай палатай СССР.

У СССР будзе праведзена 18 розных выставак, у тым ліку
 дзве буйныя міжнародныя: «Абсталаванне і тэхналагічныя
 працэсы лёгкай прамысловасці» («Інлегмаш-76») і «Камуналь-
 нае і бытавое абсталаванне» («Інтэрбытмаш-76»). Абедзве
 выстаўкі адбудуцца ў Маскве ў парку «Сакольнікі».

«Інлегмаш-76» адкрыецца 25 мая і працянецца да 6 чэр-
 веня. У ёй прымуць удзел фірмы і прадпрыемствы Аўстрыі,
 Вялікабрытаніі, Венгрыі, ГДР, ФРГ, ЗША, Італіі, Францыі,
 Японіі, Чэхаславакіі і іншых краін. Самым буйным экспанен-
 там на гэтай выстаўцы будзе Савецкі Саюз.

Замежныя фірмы праяўляюць цікавасць і да другой
 міжнароднай выстаўкі — «Інтэрбытмаш-76», якая будзе пра-
 ведзена з 1 па 15 верасня. Паступілі ўжо заяўкі ад многіх
 фірм і арганізацый Вялікабрытаніі, Аўстрыі, Бельгіі, ГДР,
 ЗША, ФРГ.

Сярод спецыялізаваных замежных выставак гэтага года, не-
 сумненна, прыцягнуць увагу экспазіцыі аўтаматызаваных
 прыбораў рэгулявання і нагляду за рухам транспарту і пе-
 шаходаў, сучасныя атракцыёны і паркавае абсталаванне, і ін-
 струменты для гадзіннікавай і ювелірнай прамысловасці.

Некаторыя спецыялізаваныя выстаўкі адкрыюцца ў гара-
 дах саюзных рэспублік. У Мінску, напрыклад, будуць праве-
 дзены выстаўкі: «Абсталаванне і прыборы для прамысловай
 вытворчасці камбікорму і перапрацоўкі другой часткі сыраві-
 ны на кармавыя мэты» («Камбікорммаш-76») і «Машыны, аб-
 сталаванне і прыборы для механізацыі апрацоўкі, уборкі
 і перапрацоўкі бульбы» («Бульба-76»).

Сёлета Савецкі Саюз будзе ўдзельнічаць у 22 міжнародных
 кірмах і выстаўках.

Р. ДОДЗІН.

з усіх куткоў рэспублікі

Мноства лічбаў, з якімі суст-
 ракаешся пры знаёмстве з
 прадпрыемствам, часам стам-
 ляе. Але часта бывае інакш...
 На Віцебскім дывановым кам-
 біната імя 50 годдзя БССР, ад-
 ным са старэйшых прадпрыем-
 стваў горада, мне назвалі
 дзесяткі лічбаў. І колькі пра-
 дукцыі звыш плана пяці-
 годкі выпусціў камбінат,
 і як вырасла прадукцыйнасць
 працы, і якая колькасць вы-

рабаў здадзена з дзяржаўным
 Знакам якасці...
 Але тры лічбы па-сапраўдна-
 му здзівілі, раскрываючы кар-
 ціну імклівага росту вытворчасці.
 Выпусціўшы ў 1949—50 га-
 дах 25 тысяч квадратных мет-
 раў дывановых вырабаў, камбі-
 нат сёлета дасць 700 тысяч квадратных
 метраў, а да канца пяці-
 годкі дасягне лічбы 9 мільёнаў
 квадратных метраў дываноў у

год. За гэтымі лічбамі стаяць
 паляпшэнне арганізацыі працы
 і ўкараненне перадавой тэхна-
 логіі, мадэрнізацыя старых ця-
 хаў і ўвод новых вытворчых ма-
 гутнасцей, натхнёная праца вя-
 лікага калектыву.

НА ЗДЫМКАХ: дывановыя вы-
 рабы Віцебскага камбіната; ма-
 лада дываноўшчыца Ала
 ШПАКАВА.

Тэкст і фота Я. КАЗЮЛІ.

І АБРАДЫ СТАЛІ СУЧАСНЫМІ

У Дзятлаўскім сельскім Са-
 веце Дзятлаўскага раёна но-
 выя абрады шырока ўвахо-
 дзяць у побыт сялян. Па-
 іншаму калгаснікі адна-
 чаюць цяпер рэгістрацыю
 шлюбу і нованароджаных,
 провады юнакоў у Савецкую
 Армію, святы вясны і працы,
 «дажынкi» і г. д. Вось, на-
 прыклад, як урачыста і ве-
 села адбывалася заключэнне
 шлюбу паміж шафёрам кал-
 гаса імя Заслонава Антонам
 Ляўшчуком і работніцай раё-
 нага бытавога камбіната Ні-
 най Спасюк.

У залу рэгістрацыі бу-
 дучых мужа і жонку запра-

шае старшыня сельскага Са-
 вета. Перад маладымі па на-
 роднаму звычайна рассыпаец-
 ца жыта. Гучыць урачыстая
 музыка. Маладыя і іх свед-
 кі ставяць свае подпісы ў
 кнізе рэгістрацыі. Антону і
 Ніне ўручаецца пасведчанне
 аб шлюбе. Яны абменьваюцца
 заручальнымі пярсцёнка-
 мі. Чуецца «стрэл» шам-
 панскага, і вось ужо ма-
 ладыя закружыліся ў валь-
 се. Іх віншуюць работні-
 кі сельсавета, таварышы па
 працы, сябры падносяць па-
 дарункі.

А пасля гэтага маладажо-

наў чакае сюрпрыз. Ім трэба
 паказаць сваё ўменне спа-
 віць дзіця (пакуль яго ролю
 выконвае лялька). І колькі
 грымнула апладысментаў, ка-
 лі жаніх аказаўся спрытней-
 шым за нявесту...

Для ўкаранення ў жыццё
 сучасных абрадаў пры сель-
 скім Савеце створана спе-
 цыяльная камісія. Яна вы-
 язджае для правядзення ўра-
 чыстасцей у самыя аддале-
 ныя вёскі сельсавета.

І. ЗАЯЦ.

УЗНАГАРОДЫ ВУЧОНЫМ

За поспехі, дасягнутыя ў
 развіцці сельскагаспадарчай
 навукі, і за шырокае ўкара-
 ненне навуковых распрацо-
 ваў у вытворчасць Галоўны
 камітэт Выстаўкі дасягнен-
 няў народнай гаспадаркі
 СССР адзначыў медалямі
 ВДНГ і грашовымі прэміямі
 новую групу супрацоўнікаў
 Беларускага навукова-дас-
 ледчага інстытута бульбы і
 пладаагародніцтва.

Мікалай Дарожкін узнага-
 роджаны залатым медалём
 за распрацоўку навукова
 абгрунтаванай сістэмы ахо-
 вы бульбы ад хвароб і шкод-
 нікаў, якая складаецца з

агрэхнічных, хімічных і са-
 нітарных мерапрыемстваў.
 Укараненне сістэмы толькі ў
 18 гаспадарках Свіслацкага
 раёна дало эканамічны эффект
 462 тысячы рублёў.

За распрацоўку прагнозаў
 развіцця фітафторы бульбы,
 што дазваляе планаваць
 аб'ём работ па ахове раслін,
 разлічваць тэрміны і коль-
 касць апрацовак фунгіцыда-
 мі, скарачаць расход ядахімі-
 катаў і павышаць эфектыў-
 насць апрацовак, а таксама
 за вынаходствы ў галіне ахо-
 вы раслін сярэбранымі меда-
 лямі ўзнагароджаны Святла-

на Бельская і Уладзімір
 Іванюк.

Бронзавых медалёў за рас-
 працоўку і ўкараненне ў вы-
 творчасць сістэмы ўгнаенняў
 бульбы на розных глебах,
 тэхналогіі вырошчвання гар-
 родніны на верхавым торфе
 ў цяплячах і парніках удасто-
 ены Вольга Валодзька, Гер-
 тудра Кастрама і Пётр Пі-
 вень. Акрамя таго, удзельні-
 камі ВДНГ СССР зацвер-
 джаны навуковыя супрацоў-
 нікі інстытута П. Жукава,
 Т. Валуева, М. Сінельнікаў
 і Я. Старасценка.

А. БАЯРОВІЧ.

ГЕОЛАГІ АДКРЫВАЮЦЬ ЕЎРОПУ

Беларускія вучоныя пры-
 муць удзел у складанні кар-
 ты магчымых месцанара-
 джэнняў нафты і газу, ка-
 меннага вугалю і іншых кар-
 рысных выкапняў на тэры-
 торыі краін Усходняй Еўро-
 пы. Гэта запісана ў адным
 з пунктаў абшырнага плану
 даследаванняў, зацверджана-
 нага на пасяджэнні камітэта
 БССР па міжнароднай
 праграме геалагічнай карэ-
 ляцыі. Камітэт створаны па
 ініцыятыве ЮНЕСКО і
 Міжнароднага Саюза геала-
 гічных навук. Яго ўзна-
 чальвае адзін з вядучых вучо-
 ных-геолагаў рэспублікі
 вiшн-прэзідэнт Акадэміі на-
 вук БССР А. Махнач.

Геалагічнай карэляцы-
 яй называюць навуку, засна-
 ваную на супастаўленні
 розных тоўшчаў горных па-
 род адносна аднолькавага
 ўзросту. — сказаў намеснік
 старшыні камітэта, член-ка-
 рэспандэнт АН БССР
 Р. Гарэцкі. — Вывучышы
 дэталёва асаблівасці зля-
 гання зямных пластоў адна-
 го раёна Зямлі, у даным вы-
 падку Беларусі, можна
 прадказаць структуру і ха-
 рактар іх раўнінаў у дру-
 гім. Гэта мы і паспрабуем
 зрабіць у адносінах да тэ-
 рыторыі краін Усходняй Еў-
 ропы.

Запрашэнне беларускіх

вучоных да ўдзелу ў да-
 следаваннях па міжнарод-
 ных геалагічных праблемах
 гаворыць аб прызнанні да-
 сягненняў, высокім прэсты-
 жы нашай геалогіі.

Беларускімі вучонымі
 шмат зроблена па вивучэн-
 нію геалагічнай будовы тэ-
 рыторыі краю. Складзены
 шматлікія аглядныя карты
 зямных глыбін, выдзелены
 дзесяткі манаграфій па роз-
 ных раздзелах геалогіі. Рас-
 працавана метадыка скла-
 дання спецыяльных геала-
 гічных карт, якая атрымала
 прызнанне спецыялістаў
 многіх краін свету.

План дзейнасці нацыя-
 нальнага камітэта прад-
 гляджуе таксама права-
 дзенне комплексных дасле-
 даванняў адкладанняў так
 званых чашчарцічнага, са-
 мага маладога перыяду ў
 гісторыі ўтварэння зямных
 петраў. Будзе працягнута
 вивучэнне рэчавага і хімі-
 нага складу парод, рэшткі
 старажытнай расліннасці,
 асаблівасцей будовы струк-
 тур, у якіх ужо знойдзены
 розныя карысныя выкапні.
 Веданне глыбіннай будовы
 тэрыторыі Беларусі, най-
 больш характэрнай для гэ-
 тага перыяду, дапаможа
 больш эфектыўна весці по-
 шук скарбаў у аналагічных
 раёнах кантынента.

ШЧЫРЫЯ СЛОВЫ ВІНШАВАННЯЎ

Прыміце нашы самыя шчырыя віншаванні з выпадку міжнароднага свята салідарнасці працоўных усіх краін 1 Мая і Дня Перамогі.

Жадаем нашай любімай Радзіме далейшага росквіту, а яе народу — новых грандыёзных поспехаў у ажыццяўленні гістарычных рашэнняў XXV з'езда Кампартыі

Савецкага Саюза, у справе пабудовы камуністычнага грамадства.

Няхай мацнее дружба паміж народамі ўсіх краін!

Няхай жыве мір ва ўсім свеце!

Цэнтральнае Праўленне
Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі.
Рэдакцыя часопіса «Патрыот».

Дорогие товарищи! От имени правления, членов и друзей Русского общественного клуба города Сиднея от всей души поздравляем вас с международным праздником солидарности трудящихся всего мира — 1 Мая и с Днем Победы над фашистской Германией.

Желаем вам больших успехов в благородном деле борьбы за мир.

С уважением председатель клуба
В. РУДЕНКО.

Австралия.

Члены віндзарскага аддзела Федэрацыі рускіх канадцаў сардэчна віншуюць увесь савецкі народ са святам вясны і працы — 1 Мая і з Днём Перамогі над фашысцкай Германіяй. Шчыра жадаем вам, дарагія суайчыннікі, яшчэ большых поспехаў у выкананні планаў дзесятай пяцігодкі, у будаўніцтве камунізму, у барацьбе за мір!

Віндзары П. СІДОРЫК.
Старшыня аддзела ФРК у г. Сакратар М. МАКАРЭВІЧ.

Канада.

Сардэчна віншую Беларускае таварыства «Радзіма», рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» і ўвесь мужны савецкі народ з днём 1-га Мая — святам вясны і міру, і ад усёй душы жадаю радасці, шчасця і вялікіх поспехаў у пабудове новага шчаслівага грамадства, якое

не ведае ні крызісаў, ні іншых сацыяльных катастроф. Вось ужо трыццаць адзін год чалавецтва пазбаўлена ад сусветнай вайны.

Усё гэта стала магчымым у першую чаргу дзякуючы вялікаму Савецкаму Саюзу, які няўхільна і паслядоўна праводзіць палітыку

міру, актыўна змагаецца за разрадку напружанасці, за абмежаванне і спыненне гонкі ўзбраенняў, за ліквідацыю ачагоў ваеннай пагрозы, за стварэнне ўсеагульнай сістэмы бяспекі і супрацоўніцтва паміж дзяржавамі.

Г. НІКАНОВІЧ.

ФРГ.

КНИГА НАПОМНИЛА

Атрымаў з Мінска вельмі дарагу для мяне пасылку — кнігі. Некаторыя ўжо прачытаў, а частка — чакаюць сваёй чаргі. Асабліва зацікавіла мяне невялічкая кніжка з мноствам здымкаў. Называецца яна «Дзве сустрэчы».

Чытаў я, углядаўся ў твары людзей на фатаграфіях і не мог стрымаць слёз: у кнізе расказваецца аб сустрэчах савецкіх і амерыканскіх

салдат пасля разгрому гітлераўскай Германіі. Маладыя, вельмі сімпатычныя хлопцы па-сяброўску ўсміхаюцца, паціскаюць адзін аднаму рукі: «Перамога!»

І другая сустрэча. Прайшлі гады. Хлопцы сталі мужчынамі. Па-рознаму склалася іх пасляваеннае жыццё. Але, як і ў маі сорак пятага, свецяцца надзеяй іх вочы — сустрэліся не проста былыя саюзнікі, сустрэліся сябры...

Немагчыма заставацца абьякавым, калі бачыш гэтыя твары, сяброўскія поціскі рук рускага настаўніка і амерыканскага прафесара... І міжволі думаеш — калі б і паміж нашымі дзвяма краінамі існавалі такія шчырыя, сяброўскія адносіны, як паміж гэтымі людзьмі. Ад гэтага выйгралі б не толькі савецкі і амерыканскі народы, але і ўсе людзі на зямлі.

Іосіф ТРАФІМАЎ.

ЗША.

ПАТРЭБНА ЗГУРТАВАНАСЦЬ

Свет мяняецца на вачах: развальваюцца каланіяльныя імперыі, нараджаюцца новыя дзяржавы, імкліва развіваюцца, набіраюць моц краіны сацыялізму. Гэтая асаблівасць нашага часу адзначалася ў выступленні Генеральнага сакратара ЦК Кампартыі Савецкага Саюза Л. Брэжнева на XXV з'ездзе савецкіх камуністаў.

Яшчэ зусім нядаўна радыё, тэлебачанне, друк Злучаных Штатаў Амерыкі былі запуюнены паклёпам і пагарзамі ў адрас Савецкага Саюза, Кубы за іх дапамогу народу Анголы. У гэтым хоры «абаронцаў

дэмакратыі» чуліся галасы салжанічных, сахаравых. Цяпер, праўда, яны прыціхлі. Не прайшоў у імперыялістаў нумар з Анголай, якая, дзякуючы інтэрнацыянальнай братэрскай дапамозе сацыялістычных краін, перамагла сваіх унутраных і знешніх ворагаў і будзе сёння новае свабоднае грамадства.

Так было і так будзе заўсёды і ўсюды, дзе працоўныя выступаюць згуртавана супроць аб'яднаных сіл капіталу.

Сямён ТРЫХАНЮК.

ЗША.

Партызанскі бор.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

за мяккой і дома

СУСТРЭЧА ў ЦК КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ

Кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі П. Машэраў прыняў 5 мая сакратара Партыі цэнтра Фінляндыі М. Іманена, які прыбыў у Мінск на чале дэлегацыі кіраўнікоў арганізацый Партыі цэнтра, што робіць па запрашэнню ЦК КПСС паездку па Савецкаму Саюзу.

У ходзе гутаркі, якая праходзіла ў дружалюбнай атмасферы, былі закрануты пытанні кантактаў паміж КПСС і Партыяй цэнтра, а таксама некаторыя іншыя пытанні, што маюць узаемную цікавасць.

3 ВЫПАДКУ ГАДАВІНЫ ВЫЗВАЛЕННЯ

3 выпадку 31-й гадавіны вызвалення нямецкага народа ад гітлераўскага фашызму генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт наладзіў 4 мая прыём.

На прыёме прысутнічалі таварышы У. Міцкевіч, Я. Нікулкін, М. Полазаў, А. Смірноў, У. Лабанок, кіраўнікі рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў, военачальнікі, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, актывісты Беларускага аддзялення Савецкага таварыства дружбы з ГДР.

Прысутнічаў таксама генеральны консул ПНР у Мінску Ю. Мруз.

У час прыёму, які прайшоў у цёплай таварыскай абстаноўцы, да прысутных з прамовай звярнуўся генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт. Са словам у адказ выступіў намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Лабанок.

АЗНАЯМЛЕНЧАЯ ПАЕЗДКА ЖУРНАЛІСТАЎ

Мінск наведала група замежных журналістаў, якія апрадытаваны пры адзеле друку МЗС СССР і робяць азнаямленчую паездку па Беларускай ССР.

3 мая адбылася гутарка журналістаў з намеснікам Старшыні Савета Міністраў БССР, старшынёй Дзяржплана БССР П. Коханавым. У ходзе гутаркі П. Коханавы расказаў замежным карэспандэнтам, якія прадстаўляюць буйнейшыя сродкі масавай інфармацыі дзесяці краін Еўропы, Азіі і Амерыкі, аб дасягненнях беларускага народа ў дзевятай пяцігодцы і асноўных напрамках развіцця народнай гаспадаркі ў дзесятай пяцігодцы.

У час знаходжання ў Беларускай ССР замежныя госці наведвалі буйныя прамысловыя прадпрыемствы рэспублікі, пачыналі ў навуковых установах, азнаёміліся з сельскай гаспадаркай, памятнымі мясцінамі нашай сталіцы.

РЕЛИГИОЗНЫЕ ДЕЯТЕЛИ МИРА СОБЕРУТСЯ В МОСКВЕ

— Всемирная конференция религиозных деятелей за прочный мир, разоружение и справедливые отношения между народами будет проведена в Москве в 1977 году, — заявил митрополит Ювеналий.

Митрополит Ювеналий избран председателем подготовительного комитета, в который вошли представители христиан, мусульман, буддистов, синтоистов, иудеев из 29 стран Азии, Африки, Америки и Европы.

Инициатива созыва Всемирной конференции принадлежит Патриарху Московскому и всея Руси Пимену. Патриарх выступил с этим предложением в сентябре 1975 года в Троице-Сергиевой Лавре на совещании глав и представителей церкви и религиозных объединений Советского Союза. Призыв Патриарха Пимена встретил широкий отклик в религиозных кругах за рубежом.

На пресс-конференции было

оглашено обращение подготовительного комитета, в котором, в частности, говорится: «Мы стремимся возвысить наш голос на всемирном и региональном уровне и призвать сторонников всех религий мира осудить войну и гонку вооружений, а также создание новых видов оружия, выступать за прочный мир, требовать от своих правительств всеобщего и полного разоружения. Необходимо бороться против несправедливых

общественных структур, эксплуатации, нужды, страданий и голода. Мы становимся на сторону тех, кто ведет мужественную борьбу против расизма, колониализма, неоколониализма и империализма».

«В нашей устремленности к служению благо человечества: миру, справедливости и прогрессу, — говорится далее, — мы обращаем наши взоры на весьма ценный опыт хельсинкского Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе и верим в большое положительное значение для международной жизни его Заключительного акта».

На пресс-конференции высту-

пили многие члены подготовительного комитета. Они подробно рассказали о планах работы комитета, дали оценку актуальным проблемам современности.

Епископ Альберто Раненто из Филиппин, президент буддийского конгресса Шри Ланка Суманатисс Тхеро и другие решительно опровергли домыслы некоторых западных средств массовой информации о «преследовании верующих» в СССР.

СВЯТА ТВОРЧАЙ МОЛАДЗІ

На працягу некалькіх тыднёў усе зямляцтвы замежных студэнтаў, што навучаюцца ў БДУ імя У. І. Леніна, старанна рыхтаваліся да інтэрнацыянальнага фестывалю мастацкай творчасці.

Свята творчай моладзі ва ўніверсітэце пачалося з выстаўкі выяўленчага мастацтва. Дэманстраваліся работы студэнтаў з Балгарыі і В'етнама, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і Кубы, Чэхаславакіі і Індыі...

Нью Ань з ДРВ, будучы фізік, — мастак са стажам. Яе работы не раз экспанаваліся на гарадскіх выстаўках самадзейных мастакоў, яна лаўрэат агляду, які праводзіўся Мінскім абласным Домам мастацкай самадзейнасці.

Калі Ань часта ўдзельнічае ў выстаўках самадзейных мастакоў горада, то яе зямляк Буй Дзінь фактычна выступіў упершыню. Яго работы прысвечаны гораду студэнцкага юнацтва — Мінску, мясцінам, дзе ён адпачываў, сябрам па ўніверсітэце, і, вядома, — радзіме.

Прадстаўнікі многіх краін аформілі фотастэндзі аб жыцці народаў на розных мерыдыянах. Прыцягнула ўвагу наведвальнікаў і экспазіцыя палітычнага плаката, падрыхтаваная студэнтамі з ГДР і Чэхаславакіі.

У гэты ж вечар замежныя навучэнцы далі вялікі канцэрт, у якім прынялі ўдзел звыш ста юнакоў і дзяўчат з краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі.

Паспяхова прадэманстравалі сваё майстэрства інтэрнацыянальны хор падрыхтаўчага факультэта і вакальная група навучэнцаў з Чэхаславакіі, танцавальны ансамбль в'етнамскіх студэнтаў і вакальная група пасланцоў Манголіі. На фестывалі выступіў ансамбль у склад якога ўваходзяць прадстаўнікі шасці краін трох кантынентаў: Манголіі, Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, Індыі, Астравой Зялёнага Мыса, Эквадора і Панама.

У выкананні самадзейных артыстаў прагучалі лепшыя творы савецкіх і замежных аўтараў, мелодыі розных народаў свету.

Агляды мастацкай творчасці замежных навучэнцаў у бліжэйшы час адбудуцца ў політэхнічным і медыцынскім інстытутах, архітэктурна-будаўнічым тэхнікуме і тэхнічным вучылішчы № 31. Калектывы, заняўшы прызавыя месцы, выступяць на сценах палацаў і дамоў культуры, на фабрыках і заводах Мінска, з'ездзяць у калгасы і саўгасы.

А. ЮЗАФОВІЧ,
адказны сакратар
Мінскага гарадскога савета па справах
замежных навучэнцаў.

СЕЙЧАС мне предстоит заняцца самым необычным, за всю мою почти полувековую работу в журналистике, делом. Я собираюсь писать окончание старой военной корреспонденции, которую послал в свою редакцию из Берлина, грохочущего и содрогающегося от выстрелов и разрывов, в конце апреля 1945 года.

Опускаю малосущественные подробности, которые я воспроизвел тогда в своей корреспонденции. Коротко говоря, два солдата, которых я довел из штаба фронта до их части, обещали показать мне берлинскую передовую, где сражалась их штурмовая рота. Передовая проходила вдоль улицы, на противоположной стороне яростно оборонялись остатки разбитой эсэсовской части. Посредине улицы — ничейная земля: широкая аллея старых буков, выстроившихся вдоль асфальтового проезда, и между ними — уличный туалет. Монументальный кирпичный туалет, разрушенный артиллерией. Там, и это видно и нашим, и немецким наблюдателям, возле руин туалета мертвая женщина, а около нее маленькая белокурая девочка лет двух-трех. Она плачет возле остывшего уже тела матери. Не знаю уж почему, не знаю, в силу каких акустических законов, но в редкие мгновения, когда стихают треск перестрелки и гул отдаленной канонады, становится очень слышным слабый, надрывный детский плач.

В момент, когда я прибыл на эту передовую, вдоль каменного завала у разрушенного дома сгучились солдаты, вслушивающиеся в детский плач. Их усталые, закопченные лица отражали какое-то растерянное волнение, какое, вероятно, бывает у людей возле пожара, когда они знают, что где-то там, в огне, жаждет помощи живая душа. Кто-то из полковой разведки уже поднимал за брестером на стволе автомата пилотку. Она тотчас же была сброшена несколькими пулями, посланными с той стороны. Спасать ребенка — значило идти на верную смерть.

А ребенок все плакал, и плач его становился все тише, все жалостней. И тогда я увидел то, что навсегда врезалось в мою память как самое большое воспоминание о минувшей войне. Высокая фигура солдата вдруг переметнулась через кирпичный бруствер. Как я заметил, выпрыгнул туда под пули противника мой спутник, которого я вез из штаба фронта. Он был в парадной форме с орденами и медалями. Все замерло. По обе стороны передовой вдруг наступила тишина. С обеих сторон улицы, видимо, следили за тем, как, пластаясь по асфальту, извиваясь, будто змея, полз этот солдат к кирпичной развалине. Его было трудно заметить из-за его праздничной формы. Дополз. Поднял ребенка. Какое-то время понявчил его на руках, утихомирив. Потом пополз назад, прижимая ребенка к себе. Обе стороны необычной передовой, не сговариваясь, молчали. Молчали, будто по уговору. Но ползти по-пластунски

солдату было уже трудно. Живая ноша, которую он прижал к груди, не давала ему пластаться по асфальту. В тишине было слышно, как он тяжело дышит. Вот он дополз до кирпичного бруствера на нашей стороне. Остановился, прижимая к себе ребенка, потом привстал, чтобы перекинуться через каменную оградку, и в это время с той стороны грянул один-единственный выстрел. Фигура солдата начала как бы оплывать, он падал вниз, за бруствер, на руки товарищей.

— Я, кажется, готов... Возьми-те, ребята, девочку.

Больше, до того как его на

сложились в улыбку.

— Ничего не передавайте, товарищ майор. Нет у меня никакого имущества. Да и передать некому. Была жена, были две дочки. Теща с ними жила. В первые же бомбежки фрицы на нашу улицу серию тяжелых с воздуха положили. От моего домика одни щепки.

Помолчал, тяжело хрипловато дыша.

— Передайте привет ребятам с радиозавода, может, кто из них Тришку Лукьяновича и помнит...

Память об этом солдате, о необыкновенном его подвиге с тех пор живет во мне, и каждый раз, попадая в Берлин, я

носилках унесли в тыл, в медсанчасть, он не сказал ни слова. Впал в забытье.

А что же было с девочкой? Ее, живую и невредимую, препоручили берлинским жителям, находившимся неподалеку от того места, на питательном пункте. Потом мы искали ее. Не нашли...

В этот день я передал в Москву в свою редакцию корреспонденцию «Передовая на Эйзенштрассе». На следующий день мы с моим другом, правдивым Мартыном Мержановым — боевым военным корреспондентом, потрясенным случаем, о котором я ему рассказал, посетили этого солдата в госпитале в районе Шпендау. Нас к нему сначала не пускали: очень тяжелый — своим выстрелом немецкий снайпер повредил ему аорту. Сделано несколько переливаний крови, но это мало помогает. После активных настояний нам дали пять минут на разговор, и мы выпросили, как водится, кое-какие репортерские данные: Лукьянович Трифон Андреевич, 1919 года рождения. Рабочий Минского радиозавода. На войне с первого дня. Старший сержант... Он говорил едва слышно. Губы были почти бесцветны. Они едва шевелились, и приходилось наклоняться, чтобы уловить слова. Он хорошо отдавал себе отчет, что минуты его сочтены, что он умирает.

Мартын Мержанов, участвовавший во многих сражениях, видевший множество смертей, едва сдерживая слезы, спросил на прощание:

— Трифон Андреевич, если после войны нам придется попасть в Минск, что передать Вашим родным и близким? Бесцветные губы с трудом

искал Эйзенштрассе, чтобы снова побывать на месте, где минский рабочий Лукьянович, потерявший в войну свою семью, спасая неизвестного ему немецкого ребенка, как бы раскрыл для меня, уже немало видевшего человека, на одном примере благородную сущность подвига Советской Армии.

Приступая к созданию столь знаменитого теперь мемориала Воину-освободителю, скульптор Евгений Вучетич не раз с пристрастием расспрашивал и меня и Мержанова, каким он был, этот самый белорус Трифон Лукьянович. Что мы могли ему рассказать? Чем помочь художнику, задумавшему увековечить этот подвиг? Ничем. По пути на берлинскую передовую я как-то, честно говоря, и не рассмотрел своего спутника, ну, а в госпитале он был весь в бинтах.

Мог ли я тогда думать, что тридцать лет спустя буду писать концовку к этой своей старой корреспонденции?

К 30-летию Победы по своим старым фронтовым дневникам написал я книгу «До Берлина — 896 километров» — дневники о финале войны. Точнее, не написал, а обработал ранее написанное по горячим следам событий. И была в этой книге глава, называвшаяся «Передовая на Эйзенштрассе». Книгу эту решило выпустить издательство «Фольк унд вельт». Народ там работает очень обстоятельный. Если за что-то берется, то делает это с полной ответственностью. Так вот, один из руководителей издательства Лео Кошут, большой знаток советской литературы, друг многих советских писателей и мой друг, вместе с гранками книги прислал мне том справочника

«Улицы Берлина 1939 года». Среди тысяч улиц Эйзенштрассе в толстенном этом томе не оказалось. Как быть? Может быть, вычеркнуть всю главу? Но Кошут считал эту главу важной и нужной. Что делать, если такой улицы нет?

Главу все-таки решили оставить, но продолжали поиски. А тем временем очень популярный в социалистической Германии журнал «Фрайе вельт» начал из номера в номер печатать главы из моей книги. Его редакторы были менее строги и пропустили «Эйзенштрассе», не сверяясь со справочником. И произошел, вероятно, единственный в своем роде случай, когда авторскаяписка принесла пользу. Журнал этот — массовый, после публикации получил несколько читательских писем, объясняющих ошибку в названии улиц и заявляющих, что происшествие, о котором написал русский военный корреспондент, произошло не на Эйзенштрассе, которой нет, а на Эльзенштрассе, что, вероятно, автор тогда в горячке войны поторопился, неправильно прочел название улицы, а может быть, и это тоже допускалось немецкими читателями, в слове «Эльзен» на уличной табличке у буквы «л» пулей или осколком снаряда отбило верхушку, и «л» превратилось в «и».

А когда летом прошлого года мы с женой приехали в Германскую Демократическую Республику, друзья из издательства и Общества германо-советской дружбы повезли нас на эту самую Эльзенштрассе. С нами был старый берлинский фотограф Лотар Грюневальд, житель района Трептов, который и помог нам опознать место, где пулей снайпера был смертельно ранен Трифон Лукьянович.

И, наконец, последняя страничка этой давней моей корреспонденции. В этом году, после Дня Советской Армии, который отмечался и в Берлине, я получил три объемистых пакета. Один от бургомистра Берлина, другой от строгого моего редактора Лео Кошута, а третий от секретаря правления Общества германо-советской дружбы Хельмута Шефера. Письма были близкого содержания. Меня извещали, что Воин-освободитель, скульптура которого возвышается в Трептов-парке, обрел свое имя и фамилию, что сотни людей, приходящих и приезжающих ежедневно к подножию этого мемориала, теперь знают, как звали советского солдата, совершившего удивительный подвиг великого советского гуманизма, и что на месте, где подвиг был совершен, отныне установлена доска, на которой написано:

«Трифон Андреевич Лукьянович, старший сержант Советской Армии, спас на этом месте 29 апреля 1945 года немецкого ребенка от пуль СС.

Пять дней спустя после этого героического поступка он умер от тяжелых ранений.

Вечная честь и слава его памяти».

Друзья рассказывали мне в своих письмах, что у подножия этой доски всегда лежат свежие цветы...

Борис ПОЛЕВОЙ.

Фота Э. КАБЯКА.

Дома

УРЫВАК З РАМАНА «НАЙДОРФ»

Іван Пташнікаў — беларускі празаік сярэдняга пакалення, якое прыйшло ў літаратуру на пачатку 60-х гадоў. Родам ён з вёскі Задроздзе, што на Лагойшчыне. Яму 43 гады. Сваю першую аповесць «Чачык» надрукаваў у 1957 годзе, будучы яшчэ студэнтам універсітэта. З таго часу ў свет выйшла пяць кніжак прозы Івана Пташнікава, сярод якіх зборнікі апавяданняў і аповесцей «Зерне падае не на камень» (1959), «Лонва» (1965), «Сцяпан Жыхар са Сцешыц» (1966), раман «Чакай у далёкіх Грынях» (1962), аповесць «Тартак» (1968), якая экранізавана беларускім «Тэлефільмам».

Сёння мы прапануем чытачам урывак з новай аповесці Івана Пташнікава «Найдорф», якая атрымала ў мінулым годзе прэмію часопіса «Польмя», дзе і была надрукавана. Аповесць расказвае аб партызанскім руху на Беларусі, апошніх днях фашысцкай акупацыі, аб мужных і смелых людзях.

і ні разу вёска не здавалася такой пустой і ціхай — што вымерла...

Ён ішоў і чуў, як грукала пад нагамі зямля. Кончыўся соснік, які заходзіў ад бульбяных ям на поле за дарогу і хаваў з вачэй канец вёскі, і Жаваранка аж здрыгануўся: не было відаць тофеляў. У тым канцы раслі дзве ліпы ў Галіны Аляксандравай, з аднаго і з другога боку хаты; у гэтым — тофелі, аж чатыры, у яго, у Жаваранкі, у гародчыку ад вуліцы — у кожным кутку. Старыя, не абхапіць рукамі; з тоўстай, пачарнелай нізку на камлях карой, па якой высыпаў ужо дробненькі жоўты мох, як грыбок; высокія, вышэй за ліпы ў Галіны Аляксандравай, з разгалістымі кунатымі вярхамі, якія краліся і шапацелі лісцем над хатай, здавалася, аж пад небам... Гадоў ім можа за дзвесце — Жаваранка як помніць, дык яны ўжо былі такія, — відаць, садзілі іх тут, калі закладвалі хаты ў Венеры...

Ён задзёр вышэй над вачмі брыль — лоб пад пальцамі быў халодны і мокры ад поту, — але не бачыў ні тофеляў, ні хаты ля іх — не чарнела, як усягды, паказваючыся над хлевам ад вуліцы, старая саламяная страхы з высокім комінам... Ідучы, ён падаўся ўвесь наперад, каб пабегчы... Раптам блізка — над ракой ля Пагурка — загудзелі самалёты. Ён спыніўся на міг, кіннуўшы вачыма на Пагурак. Самалёты былі над выганчыкам, ішлі па тры ў рад, клінам, як робяць усягды ўвосень, адлятаючы, журавы; за тройкай тройка, тады яшчэ адна за адной — па баках. За апошнімі тройкамі былі прагал-сінеца неба, тады самалёты зноў пачыналі ісці, ішлі шырэй, займаючы неба аж сюды, да ракі, да Венеры, і за выганчыкам да могілак. Самалёты гудзелі роўным, густым ядраным гулам, глушачы ўсё жывое на зямлі. Ад яго закладала вушы і траслася пад нагамі дарога. Ішлі бамбардзіроўшчыкі — не злічыць. Засцілаючы неба, яны плылі за ракой у бок Найдорфа, на захад.

4

Каля бамбардзіроўшчыкаў круціліся знішчальнікі, па два, па тры ў зьяне, насіліся, як шалёныя, што ўсё роўна стрыжы над зямлёй перад дажджом: абганялі роўны строй бамбардзіроўшчыкаў, вырываўліся далёка наперад, туды, дзе зайшло сонца, варочаліся назад — ляцелі блізка, над самай Венерай, нылі прарэзліва, аж звінела ўвушшу, — заляталі пад Пагурак, падымаліся вышэй над бамбардзіроўшчыкамі, і зноў пёрліся наперад, на Жары.

Жаваранка глядзеў на самалёты і думаў, што няма хаты: згарэла... што самалёты на гэтым вярчэнні неба чорныя, як галавешкі...

З дзядзінца ад фермы ён згледзеў край тофеля, што рос ад вуліцы; тофель быў жоўты, як увосень. З-за хлева, дзе ўсягды была відаць чорная страхы ад хаты, зелянее чысты выганчык за ракой, і над ім віселі самалёты — усё яшчэ ішлі на захад, на Найдорф.

З дзядзінца ў вуліцу ён пайшоў з падбегам, чуючы, як спаўзае і спаўзае з пляча на руку ад хадзі аўтамат, — ён папраўляў яго, закідаючы за плечы, і бег... Бег па пяску ля плота; бачыў следы ад машын пасярод вуліцы — вытаптаныя глыбока ў пяску дзве шырокія дарожкі, на два колы, як і да вайны, калі леспрамгасайскія прычэпы вазілі лес. Падумаў, што праз вёску доўга, відаць, хадзілі машыны.

Ногі лезлі ў пясок, як у снег, — пяску наганяла ў вуліцу з гары ад ям вясной у паводку і летам у дажджы, — млелі і падсякаліся.

Проці свайго хлева спыніўся, аперся рукой на плот: згледзеў уперадзе стары высокі куст бэзу, які рос у гародчыку, — бэз завяў, лёг на частакол; лісце далёку было белае, як у ніцай лазы.

Перайшоў па пяску вуліцу і ступаў сцэжкай ля хлева. Запахла старым перасохлым сенам і гарам... Пачуў, як цесна стала ў грудзях: пасля падумаў, што вуліца вузкая і цесная. Асеў хлёў, на

5

травы ля самага падмурка, зусім блізка ад каменя. Згарэла ўсё датла, ні галавешкі; нават попел, перамешаны з пяском, ляжаў роўным і гладкім рыхлым пластом, як зямля, забаранаваная граблямі вясной на градах. І печы не было; там, дзе яна стаяла, ляжаў высокі груд цэгля — абурыўся і комін, і зверху чалеснік...

Пераступіўшы з нагі на нагу, Жаваранка ўзяўся рукамі за вароты, зверху, за абчэсаную лату. Згледзеў адразу, што і пальцы, і далоні чорныя ад вуголля: вароты абгарэлі з двара. Абгарэла ўгары перакладзіна — абчэсаная сасновая дыля, шуло, да якога былі прывязаны скручаным дротам вароты; латы зверху аж уніз, нават пачарнела пята з жалезнай бліскачай — выцёрлася — рэхвай на канцы, на якой яны круціліся, стоячы на калодачцы: агонь перакінуўся на тын, і абгарэла другое шуло, пачарнеў, нават зверху, узяўшыся вугалем, пазок, выбіты за доўгія гады жалезным, зробленым у кузні, вялікім кручком.

З гарода ад ракі дзьмуў вецер, і на двор, на сцэжачку ў траву, перасыпаўся з пажарышча попел дробненькімі вострымі змейкамі, як снег зімой у мяцеліцу цераз дарогу. Угары на тофелях затрашчала сучча. Жаваранка аж злякнуўся. Задзёршы галаву, убачыў, што тры тофелі — два ад хаты і адзін ад вуліцы, які рос ля самых варот, — згарэлі зусім — угару тырчала чорнае рагачко, як растапыраныя пальцы; ад ветру з яго сыпалася дробная, як сажка, кара. Зашапацела глуха жоўтае скручанае лісце на апошнім тофелі — на адным суку, нахіленым на вуліцу. У жоўтым сухім лісці прыляпілася да тофеля збітая з дошак, з доўгім уперад брыльком чорная шакоўніца. Старая, Жаваранка не помніць, калі яе вешалі, мусіць, перад самай вайной.

За дваром, на полі, ля ям і на лагу пад Пагуркам вісеў туман; сіне было і круга вёскі: на выганчыку за ракой, за дарогай ля могілак і ля Жа-

7

раў... Аціхаў вецер, і вёску ахувала густая сіняя цішыня. Ціха і пуста зрабілася на душы. Абвялі рукі, Жаваранка хацеў намацаць з вуліцы рукою кручок, каб адшчапіць вароты, і не мог.

Туман прыпоўз на двор, зачэпіў паласой абгарэлы збоку шэры зруб на студні і павіс рэдкім клубком над дрывоўняй — здавалася, на ёй яшчэ датляваў трасочнік і зямлі ўгару ішоў дым.

Сіне зрабілася ўсюды, і Жаваранка аж крутнуўся на месцы: здалося, што згарэла ўся вёска, што ўсюды адзін дым...

Аглянуўшыся, ён убачыў, што ззаду стаяць хаты, як і стаялі здаўна. Убачыў доўгую і роўную вуліцу, затканую вярчэнняй смугой. На вуліцы было пуста, толькі недзе далёка ў тым канцы нехта, чуваць было, рэзаў дровы — звінела піла, як камар над вухам. Загудзеў самалёт, і Жаваранка ўбачыў, як адтуль, дзе зайшло сонца, перасекшы ў тым канцы вёску, нізка, чапляючыся за ліпы, у бок Пагурка ляцеў «дуглас» — чорны, брукхаты, з ценкімі, задзёртымі ўгару крыллямі. «Дугласы» сёння ад самай раіцы лёталі адзін за адным усё тым бокам — гаварылі ў атрадзе, што яны возяць з фронту раненых.

Зноў завінела ў вёсцы піла; недзе бразнула жалезная почэпка аб вядро. Жаваранка тады ўтаропіўся на двор. Падумаў: на двары не вытаптана трава; як парасла за гэты час, так і стаіць, непрымятая. Ля гародчыка на сцэжцы падняўся ў калена падарожнік, праз частакол павылазілі, нагнуўшыся на сцэжку, доўгія кунатыя дудкі канаторжніку і крапівы: сцэжкай не хадзілі. І падваротня зарасла падарожнікам і белаю дробнай дзядзельніцай...

Тады яго адразу як падмянілі. Не могуць дастаць і адшчапіць кручок, ён, узяўшыся ў дзве рукі зверху за абгарэную лату, задрагаў варотамі і закрычаў:

— Кланя!

8

Падняўшыся ад жытняга клінка да ям, Жаваранка адразу ўбачыў Венеру, што ўсё роўна першы раз: шэрую здалёку, вялікую і пустую, як парожняе ластаўчына гняздо.

Ён пастаяў ля ям. У вёсцы было ціха. Недзе аж у тым канцы ў некага з коміна ішоў дым — сляўся па стразе. Ад ям добра была відаць дарога на загуменні — ішла з фермы ля пунь аж у канец вёскі да лесу. І дарога была пустая, бялела толькі ля яе вялікае каменне, адно ля аднаго, як накіданае, — перш, здаецца, гэтулькі не было.

Сонца зайшло ў канцы вёскі, якраз проці дарогі — там яно заходзіла ўсягды летам, свецычы дома ў акно ад двара і рассыпаючы па сцяне ля печы дробненькія малінавыя палоскі: сваяцкі прыз паркан ад вуліцы. Там, дзе яно зайшло, над лесам зазеленелася неба вузкай гарбатай паласой — патухала зара. Дзьмуў з зямлі дробненькі вецер, пахла гарам — недзе блізка гарэў торф — і сухім пылам. Пыл падумаўся дарогай, і яго гнала ветрам па дзядзінцы на ферму. Дарога ад пяску была белая; белы пясок быў відаць і ў вёсцы на вуліцы, ля платоў у старога Багуна.

«Не на дабро, калі зайшло сонца і астаўся вецер...» — падумаў Жаваранка.

Ад гарачага дня стаяла яшчэ сухая духата; ад пылу не было чым дыхаць, на зубах скрыпеў пясок.

Калі Жаваранка зноў крануўся ісці, здрыганулася ўперадзе белая ад пяску вуліца — і вуліца пустая, нікога не відаць, — падумаў ён, — закрата-ліся, як жывыя, за платамі шэрыя хаты і доўгія, задзёртыя ўгару асверы, пабліжэлі, пабольшаўшы, старыя цёмныя ліпы ў Галіны Аляксандравай над хатай — адны на ўвесь той канец вёскі.

Колькі разоў за сваё не такое і кароткае жыццё ён варочаўся з дарогі ў вёску, ночы-апоўначы,

3

вуліцу, аж на сцэжку, вытыркнулася ніжняя бяравенне разам з патрэсканым, старым шырокім шулом, якое стаяла нападурбе; за бяравенне і за шуло чапляліся, едучы, восямі і скрэблі загваздкамі, адшчэпліваючы падгнітую зверху жоўтую абалонь. Вуліца пацяснела, калі да вайны сталі хадзіць леспрамгасайскія прычэпы; ішлі ля самай мяжы, на якой высока стаяў плот, выбіваючы ў зямлі глыбокую каляю. Прычэпы і адсунулі калёсны тор пад самы хлёў...

Закруціла пад нагамі ад ветру пясок; сцэбанула дробнай калючай жарствой па твары; з двара, з-за хлева, дыхнула гарэлай цэглай.

Жаваранка распіліў у рубашцы верхнія гузікі — аж два.

Ад хлева да варот ён ішоў ля высокага, у рост чалавека, тыну, не чуючы пад сабой ног. Калі ля самых варот па твары сцэбанула белым цветам зялёная рабіна — маладая, перавалілася толькі цераз тын і заціла, — ён адразу падумаў, здзівіўшыся: рабіна асталася, не згарэла. Пасля падумаў, што і тын астаўся, і хлёў... Немаведама, як ён уцялеў, стаяў жа зусім блізка, чуць не страху ў страху з хатай. Можа вецер павярнуў да ракі, а можа таму, што перакрылі да вайны драціцай, зняўшы старую салому...

Вароты былі зачынены — зашчэплены з сярэдзіны, з двара, на кручок, — і Жаваранка, апершыся на іх грудзямі і зачэпіўшыся зверху латкамі, глядзеў на двор, дзе стаяла нядаўна хата. На яе месцы жаўцеў пясок — насыпаўся са столі — і блішчэла цымяна, як лёд, бітае шкло. Там, дзе былі сенцы, бялелася круглае каменне — з-пад попелу вытыркаўся падмурак. Хата была вялікая, з ладнымі сенцамі, цяпер жа з двара кідалася ў вочы вузенькая даўгаватая паласа попелу і пяску. Жаваранка аж здзівіўся: гэтак мала займала хата месца на двары. І сцэжка, якая вяла ад варот да ганка і далей да студні, цяпер бялела ад сіпаку з

6

Драгаў варотамі, думаючы, што згледзеўшы пяцілішча, як застыў усё роўна на месцы. Трэба было адразу бегчы цераз вуліцу да Юлькі і пытацца, дзе Кланя з дзядзямі. Пасля падумаў, што вароты зашчэплены з сярэдзіны, з двара... І на вуліцы проці іх пясок здрабежаны дзіцячымі босымі нагамі...

Вароты аселі, і кручок ніяк не выскакваў з прабоў. Жаваранка тады падняў іх рукамі. Кручок, бразнуўшы аб шуло, адшчапіў дробныя кавалечкі рудога вуголля: пырснулі пад ногі. Аднёсшы іх — не хацелі, асеўшы, круціцца на пяце, цягнуліся па зямлі, — аж да частаколу пад тофель, Жаваранка з падбегам пайшоў па сцэжцы, чуючы, як трукца пад нагамі паўцагелкі. Рассыпаныя, пачарнелыя ад сажы, яны валяліся на сцэжцы і на траве пад частаколам. Сярод двара, ля асвера, ён стаў, азіраючыся. Усюды было пуста і ціха; ля студні і ля паркана парасла высокая дробная лебядка, пажайцела на цвёрдым месцы без вады; пад лебядой у падарожніку валяліся гільзы ад нямецкай вінтоўкі і кароценькія акуркі ад цыгарэт. Акуркаў было што насыпана; яны тырчалі з травы і на сцэжцы, і ля варот, і на вуліцы, папрыліпалі да зямлі, пажайцелі — выгаралі на сонцы.

Жаваранка як прырос на двары, толькі вочы бегалі: па пажарышчы, па тыне ад вуліцы, па хлеве, па абгарэлым дрывоўніку, па паркане ля студні — шукалі, каб зачэпіцца за што жывое. Пасля ён згледзеў на абгарэлым вочале — вочал, відаць быў зачэплены за паркан і абгарэў разам з ім — вядро. Вядро калыхалася на жалезным шырокім круку, заткнутае над перавяслам затычкай, ціхенька, з боку на бок, над самым зрубам, над студняй і было мокрае. На дне на вядры вісела вялікая, з арэх, чыстая кропля вады. Жоўты жвір ля студні, ля зруба быў гладкі — прытоптаным...

(Працяг будзе)

9

УСЛЕД за першымі пагодлівымі днямі ў Мінск прыйшло свята, такое ж светлае і жыццярэаднае, як сама вясна. З 6 па 26 красавіка ў акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР праходзіў першы Усесаюзны фестываль творчай моладзі тэатраў оперы і балета.

Прадэманстраваць сваё майстэрства, паглядзець на творчыя знаходкі калег у Мінск прыехалі спевакі і танцоры, рэжысёры і дырыжоры, хормайстры і балетмайстры з усіх саюзных рэспублік і многіх гарадоў краіны — «геаграфія» савецкага оперна-балетнага мастацтва сёння ахапіла не толькі сталіцы, але і рад абласных цэнтраў.

Агляд маладых талентаў выклікаў велізарную цікавасць у публікі. Усе спектаклі праходзілі з аншлагамі і заканчваліся дружнымі авацыямі залы.

цяпер на Захадзе, у нас не можа быць і гаворкі. Маладым артыстам, якія прадэманстравалі сваё майстэрства на мінскай сцэне, характэрна не толькі віртуозна-тая тэхніка. Яны выраслі на вельмі дакладным адчуванні музыкі, разумеюць яе характар і ідэю. Пошукі ніколі не перастаюць у фармалістычных трукі, а служаць стварэнню больш глыбокага і сучаснага сцэнічнага вобраза.

Кожны дзень фестывалю быў поўны цікавых адкрыццяў, сустрэч з сапраўднымі талентамі. Запомніліся вобразы цара Барыса і Юродзівага, створаныя Міхаілам Зданевічам і Аляксандрам Рудкоўскім — салістамі Беларускага тэатра оперы і балета. Віртуозна станцавала Кітры ў «Дон-Кіхоты» — адну з цяжкіх партый класічнага рэпертуару — Л. Мацюхіна з Новасібірска. Дастойнымі яе партнёрамі былі

ШЧАСЦЕ СЛУЖЫЦЬ НАРОДУ

ДА 90-ГОДДЗЯ
З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
ЗМІТРАКА БЯДУЛІ

Вядомасць прыйшла да пісьменніка з першым зборнікам яго вершаў у прозе «Абразкі», выддзеным у 1913 годзе. Многія адчулі, што кніга гэта — не радавая з'ява ў літаратуры. Яна прыцягнула ўвагу не зусім звычайным для тых гадоў зместам і стылем. Праца земляроба, якая многімі беларускімі пісьменнікамі малявалася толькі як пракляцце жорсткага лёсу, набывае ў іх маральную значнасць. А звыклія для сялянскага побыту з'явы часта ўзняваюцца да ўзроўню вялікіх філасофскіх абагульненняў і паэтычных сімвалаў.

Бядуля і Ясакар. Гэтыя псеўданімы належалі Самуілу Плаўніку. Нарадзіўся ён у беднай яўрэйскай сям'і ў мястэчку Пасадзец (цяпер Лагойскі раён Мінскай вобласці). Вучыўся ў пачатковай яўрэйскай школе, потым у школе рабінаў. Але праз тры гады паехаў дахаты. Пазней, успамінаючы аб тым часе, ён піша: «Выхаваны ў адзіноце, у вясковай глушы, займаючыся самаадукацыяй, таму што сродкаў на вучобу ў бацькоў не было, я марыў аб ведах наогул, як галодны марыць аб хлебе».

У 1910 годзе «Наша ніва» ўпершыню апублікавала яго замалеўку «Спяваюць на начлезе». Большасць сваіх твораў малады аўтар падпісвае «Бядуля», падкрэсліваючы гэтым ідэйную блізкасць сваёй творчасці да жыцця ўсіх абяздоленых.

У 1912 годзе яго запрашаюць на работу ў Вільню. У газеце «Наша ніва» ён збліжаецца з Янкам Купалам, які ў той час яе рэдагаваў. Віленскі перыяд жыцця вельмі плённы ў творчасці Бядулі. Тут завязваецца яго творчая дружба з Цёткай і К. Буйло. Тут ім былі напісаны стаўшыя хрэстаматычнымі ў беларускай літаратуры апавяданні «Малітва маленькага Габрусіка», «Злодзеі», «Сон Анупрэя», «Гора ўдавы Сымоніхі», «Пяць лыжак заціркі», «На каляды да сына», «Летапісцы», «Маленькія дрывасекі», «Замарыўся», «Мядзведзь».

Калі ў першым зборніку яго лірычных мініячур герой пры ўсёй сваёй унутранай прывабнасці выступаў усё ж як рамантик-адзіночка, узвышаючыся багаццем духоўнага свету над навакольным асяроддзем, то пазней З. Бядуля рашуча становіцца на шлях рэалізму. Носьбітам добра, высокай маралі ў яго творчасці выступае звычайны селянін. Пісьменнік разумее, што нечалавечы ўмо-

вы існавання не могуць канчаткова падавіць у душы працаўніка добрыя, высакародныя імкненні, што ён заўсёды духоўна прыгожы.

Рэалістычныя апавяданні — вяршыня дарэвалюцыйнай творчасці З. Бядулі. Разам з творамі Я. Коласа, М. Гарэцкага яны складаюць лепшыя старонкі беларускай прозы пачатку XX стагоддзя.

У дваццатых гады па-новаму расквітнеў талент Бядулі-рамантыка. У 1927 годзе з'явілася яго цудоўная апавесць «Салавей».

Самым значным яго творам у савецкі час стала першая кніга рамана «Язэп Крушынскі» (1929), якая належыць да лепшых дасягненняў беларускай савецкай прозы. У ёй з пазіцыі рэалізму паказаны важнейшыя грамадскія працы, якія адбываліся ў вёсцы напярэдадні калектывізацыі.

У трыццатых гады пісьменнік актыўна працуе ў жанры апавядання і апавесці. Маральны і духоўны рост чалавека-працаўніка, сутыкненне новага і старога ў пачуццях, думках і ўчынках людзей — асноўная праблематыка яго твораў таго часу.

Дзве апавесці Змітрака Бядулі — «Набліжэнне» (1935) і «У дрымучых лясках» (1939) носяць аўтабіяграфічны характар. Зварот да такога жанру меў і агульналітаратурны сэнс. Біяграфія яго аднагодкаў — гэта летапіс цэлага пакалення, на плечы якога леглі гераічныя справы рэвалюцыйнай эпохі. У гэтых апавесцях хваляюча паказана дружба простых людзей — яўрэяў і беларусаў.

У 1939 годзе за заслугі ў развіцці савецкай літаратуры пісьменнік быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Прымаючы ўзнагароду, Бядуля сказаў: «Няма большага шчасця, чым служыць народу».

Лепшае з вялікай літаратурнай спадчыны пісьменніка і сёння хваляе нас шчырасцю, праўдзівасцю, глыбокім гуманізмам.

В. КАВАЛЕНКА,
кандыдат філалагічных навук.

ПРЫ САЮЗЕ КАМПАЗИТАРАЎ БССР створана маладзёжная секцыя. Яе мэта заключаецца ў тым, каб спрыяць росту маладых кампазітараў і музыкантаў, якія пакуль яшчэ не ўваходзяць у творчы саюз. Старшынёй секцыі абраны малады кампазітар Л. Захлеўны. На першым пасяджэнні былі праслуханы творы студэнтаў кампазітарскага аддзялення Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Уладзіміра Кандрусевіча і Аляксандра Клеванца.

У ГОМЕЛЬСКІМ Палацы культуры адкрыта абласная выстаўка самадзейнага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. На ёй экспануецца каля 200 работ народных умельцаў. Рукамі рэзчыка В. Сібілева створаны з дрэва арыгінальныя скульптурныя партрэты Карла Маркса і У. І. Леніна. Майстар з Рагачоўскага

раёна Д. Сталараў прадставіў скульптурны партрэт народнага паэта Беларусі Янкі Купалы і партызанскай радысткі. Вялікае месца на выстаўцы займаюць пакрывалы, сурвэзкі.

«ЛЮДЗІ НА БАЛОЦЕ». Гэты шырокавядомы роман народнага пісьменніка Беларусі, лаўрэата Ленінскай прэміі Івана Мележа, які выходзіў шмат на якіх мовах свету, зараз перакладзены на славацкую мову. Пераклад зрабіла Марыя Сігэтава. Твор так прадстаўляецца чытачам:

«Сваёй шырока разгорнутай фабулай роман перарастае рамкі хронікі, вырастае да эпасу, які раскрывае нам лёс беларускага народа».

НЯДАУНА афішы Ашмянскага народнага тэатра запрасілі глядачоў на чарговую прэм'еру. Аматыры сцэны паказалі сваю новую работу — спектакль па п'есе Кандрата Крапівы «Брама неўміручасці», які наставіла рэжысёр народнага тэатра Л. Спірыдонава. Галоўныя ролі ў спектаклі выконваюць ветэраны сцэны шафёр Геннадзь Падляцкі, медыстра Клайдзія Казлова.

«ЗОРКІ» СУСТРЭЛІСЯ Ў МІНСКУ

Вось што карэспандэнту «Голасу Радзімы» расказалі ўдзельнікі фестывалю.

«ЁСЦЬ РЭЗЕРВ У ТЭАТРА!»

Дора РАМАДЗІНАВА,

музычны крытык, член арганізацыйнага камітэта фестывалю

З'явы мастацкай рэаіснасці не прынята характарызаваць лічбамі. Але я ўсё ж назаву адну, якая прагучала ў дні фестывалю. 30—50 працэнтаў — такая ўдзельная вага моладзі ў оперна-балетных трупях вядучых тэатраў краіны.

Маладзее не толькі звычайна малады балет, але і опера. А там, дзе юнацтва, — абавязковыя пошукі, вострае наватарства. Каб дапамагчы творчаму самавыяўленню маладых артыстаў, аблегчыць ім працэс пошукаў індывідуальнасці і садзейнічаць аптымальнаму судзясенню наватарства з класічнымі традыцыямі, пяць гадоў назад быў аб'яўлены Усесаюзны агляд рэпертуараў з творчай моладдзю тэатраў. «Не боты з творчай моладдзю тэатраў!» — так можна страціць ні аднаго таленту! — так можна сфармуляваць дэвіз агляду.

Мінск не выпадкова выбраны месцам яго правядзення. Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР заняў першае месца ва Усесаюзным аглядзе рэпертуараў з моладдзю. Да таго ж ва ўсёй краіне добра вядомы поспехі беларускага балета.

Фестываль, паводле задумы арганізатараў, павінен быў даказаць, што наша тэатральная моладзь гатова да перадачы сапраўдных сучасных сацыяльных ідэй у самых сучасных формах сацыялістычнага рэалізму. Гэта не проста форум маладых выкамаў, а парад лепшых з іх, пераможцаў наўцаў, і конкурсаў. Многіх мастацкіх аглядаў і конкурсаў. У Мінску трэба было абагуліць назапашаны за пяць гадоў вопыт тэатраў па выхаванню творчай змены. І трэба сказаць, што матэрыялу для такога абагульнення ня мала.

За гады агляду нарадзілася мноства форм работы з моладдзю. Адна з самых цікавых прыйшла ў тэатр з рабочых калектываў. Гэта рух настаўніцтва, калі вядомыя майстры аказваюць творчую, ідэйную дапамогу маладым калегам, дзеляцца з імі жыццёвым вопытам.

...Фестываль паказаў, што ў сусветна вядомага оперна-балетнага мастацтва ёсць надзейны рэзерв і значная будучыня. Ні аб якім «крызісе» жанру, што адзначаецца

Р. Бапаў з Алма-Аты і Г. Хамраева з Ташкента — артысты тонкага выканаўчага стылю. Фігара Рамана Майбарады, саліста з Кіева, парадаваў сваім артыстызмам і выбуховым тэмпераментам...

Поспех фестывалю, які закончыўся вялікай тэарэтычнай канферэнцыяй па праблемах тэатральнай моладзі, несумненны. З гэтага часу ён будзе праводзіцца рэгулярна.

«ДЗЕСЯЦЬ ДЗЕН, ЯКІЯ ЗАПОМНЯЦЬ УСЕ»

Аляксандр РУДКОЎСКІ,
заслужаны артыст БССР, лаўрэат міжнародных конкурсаў

Упэўнены, што гэты незвычайны фестываль надойга застанеца ў памяці кожнага з удзельнікаў. Для нас, маладых артыстаў, гэта былі дні, цалкам напоўнены цікавымі сустрэчамі, дыскусіямі, вучобай і... напружанай, але захапляючай працай. Бо ў адным спектаклі сустракаліся некалькі выканаўцаў, якія да гэтага ні разу не бачылі адзін аднаго, з непадобным стылем і сцэнічнай мовай. З адной — дзвюх рэпетыцый трэба было стварыць ансамбль. Задача надзвычай складаная, але яна аказалася па сіле маладым выканаўцам. Чаму? Думаю, галоўнай прычынай было тое, што ўсе мы выхаваны адзінай савецкай школы мастацтва, якая падразумявае глыбока рэалістычнае раскрыццё характараў, паказ псіхалогіі і матываў дзеянняў героя. Усе мы выраслі на класічных традыцыях рускага тэатра і пастараемся дастойна працягваць іх.

Такі фестываль — выдатная магчымасць бліжэй пазнаёміцца з творчасцю равеснікаў, абмяняцца ідэямі і вопытам. Мы лічым, што Усесаюзны агляд работы з моладдзю тэатраў і будучыя фестывалі дапамогуць яшчэ паўней раскрыцца дзiesiąткам і сотням маладых талентаў.

Хачу сказаць і аб атмасферы самога фестывалю. Яна была надзвычай цёплай і дружалюбнай, нягледзячы на вострыя дыскусіі і крытычныя заўвагі. Так бывае толькі ў асяроддзі аднадумцаў. Рытм фестывальных дзён быў вельмі напружаным — 13 спектакляў і 26 канцэртаў на прадпрыемствах і ва ўстановах, — але ўдзельнікі паспелі пазнаёміцца са славымі мясцінамі Мінска і Беларусі.

Мы з неярплівасцю будзем чакаць наступнай магчымасці ўдзельнічаць у такім карысным і патрэбным фестывалі.

Брэсцкі ансамбль танца «Радасць» — самадзейны калектыв, папулярнасць якога не ўступае лепшым прафесійным. Ансамбль выступаў з канцэртамі па ўсёй Беларусі, у іншых рэспубліках і за мяжой. Надаўна брэсцкія танцоры гастралювалі ў Італіі. Фота У. КРУКА.

Дзятвы багата на планеце,
з малымі любі веснаход...
Яны сягоння яшчэ дзеці,
а заўтра, бачыце, — народ!
Ці будзе ён такі, як хочам,
такі, як мроіўся байцам!
Павінен быць!.. Мы ж побач
кročым,
з нас кожны абаронца сам.

У ГАСЦЯХ У «ГЛОБУСА»

5 МАЯ — ДЗЕНЬ ДРУКУ

У гэты магазін любяць наведацца мінчане. Асабліва шмат пакупнікоў тут бывае раніцай. Давайце і мы зазірнем сюды ў госці.

На вітрынах — новыя кнігі і часопісы, толькі-толькі на стэлажах расклалі свежыя газеты. Ранішня чарга нецярплівая — усе спяшаюцца, толькі паспявай паварочвацца, прадавец.

За паўгадзіны з прылаўка знікаюць стосы «Правды», «Звязды», «Советской Белоруссии», «Чырвонай змены». Шырокім попытам карыстаюцца ў чытачоў часопісы «Неман», «Полымя», «Маладосць».

Цікава назіраць за чаргой у магазіне.

— Дзесяць экзэмпляраў «Немана»? Калі не сакрэт, навошта вам столькі?

Саромеючыся, дзяўчына тлумачыць, што там надрукаваны яе першыя вершы.

— Хутчэй, хутчэй, — прыспешвае малады голас з чаргі, — так мы спазнімся на заняткі. Гэта студэнты інстытута замежных моў. У пятніцу яны звычайна прыходзяць па «Москаў ньюс». А крыху пазней завітаюць студэнты з арабскіх краін, якія вучацца ў Мінску, каб купіць свае нацыянальныя выданні.

Без чаргі прапускаць старога, які жыве паблізу ад «Глобуса» і спускаецца штодзённа са свайго паверха, каб купіць свежую газету.

— Вам патрэбен апошні нумар «Полымя», дзе працяг рамана Івана Мележа «Людзі на балоце»? На жаль, не засталася ніводнага экзэмпляра — усе раскупілі. Але, калі нідзе не знойдзеце, зайдзіце да нас, я дам пачытаць свой.

Прыемна, што за прылаўкам такая ветлівая жанчына. Нездарма аб Зінаідзе Урбан вораць, што яна вопытная і кваліфікаваная прадаўшчыца.

У «Саюздруку» працуе 32 гады! Цікавыя яе думкі аб наведвальніках магазіна.

— Цяпер людзі шмат, вельмі шмат чытаюць. У нас бываюць і пісьменнікі, і студэнты, і рабочыя, і хатнія гаспадыні. І кожны выходзіць з пачкам часопісаў і газет. Узрос попыт на спецыяльныя выданні. Дарэчы, многія чытаюць не толькі рэспубліканскую і саюзную прэсу. Паглядзіце, як знікаюць са стэлажоў канадскія, амерыканскія, французскія, італьянскія, бельгійскія газеты.

— Ці ёсць прывілеі для пастаянных чытачоў? Бадай, ніякіх. Для тых, хто цікавіцца тым або іншым часопісам, мы паведамляем дзень яго паступлення ў магазін. І тады, вядома, бывае чарга. Зрэдку толькі робім выключэнні. Напрыклад, калі пазвоніць С. Овад, пастаянны чытач «Уніты», і папросіць, каб захавалі для яго наступны нумар, таму што ён ад'язджае ў камандзіроўку.

— А цяпер пазнаёмцеся з Феліцыяй Руцкай, якая наведвае магазін з дня яго адкрыцця, — прапануе загадчыца.

Пакуль жанчына выбірае часопісы і праглядае змест нумароў, спрабуе вызначыць яе прафесію, схільнасці.

Гартае польскія «Кабета і жыце», «Пшыязнь», беларускі «Работніца і сялянка», часопіс мод — значыцца, яна нядрэнная гаспадыня. Артыкул аб выхаванні дзяцей? Напэўна, у гэтай элегантнай дамы ёсць дзеці і ўнукі. Цікавіцца метадамі навування ў вышэйшых школах за рубяжом? Незразумела. А часопіс «За рулем», які яна ўважліва праглядае?

Што ж аказалася? Феліцыя Руцкая — была выкладчык політэхнічнага інстытута, цяпер яна на пенсіі, выходзіць унукаў, пяць ім булачкі па асобаму рэцэпту, а яшчэ... любіць вадзіць машыну.

А час ляціць! Так і не паспела пагаварыць з маладой прадаўшчыцай Ліліяй Рыбак — у 12 гадзін прыйшла дзённая пошта і дзяўчыне трэба было рассартыраваць яе. Затое ўдалося даведацца, у які дзень і гадзіну сюды паступае патрэбны мне часопіс.

Т. АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКУ: у магазіне «Саюздруку».

НА ТУРЫСЦКАЙ карце Беларусі аранжавымі кружочкамі пазначаны дрэвы, што з-за свайго ўзросту ці нейкіх іншых прычын аб'яўлены помнікамі прыроды. Верхнядзвінскі раён мае ўсяго дзве такія паметы.

Недалёка ад райцэнтра, за льнозаводам, збочваю з шашы. Далей — пешкі. І вось з пагорка, дзе некалі быў яблыневы сад (некалькі старых дрэў яшчэ тырчаць сямтам заімшэлым няўклюдамі), адкрываецца пейзаж та-

не пакідае мяне ўвесь час, пакуль матацыкл імкліва нясецца ў бок Асвеі. І, пэўна, на кантрасту так балюча ўспрымаецца новая сустрэча.

Дубу ля вёскі Вышнарава — 350 гадоў. Ён быў маўклівым сведкам жыцця і смерці цэлай вёскі. Цяпер дуб сахонаўскі стаіць сярод шырокага жытнёвага поля. А да 1942 года ён рос у канцы сядзібы Ігнася Астукевіча, аднаго з жыхароў невялікай вёсачкі, дзе амаль усе былі аднафаміль-

Сахонава, — працягвае Ганна Сівоха, — была дарога - крыжавуха. Калі нашы войскі ў 1944 годзе павялі наступленне, немцы там умацаванні парабілі. І сцішыліся, пахаваліся. А хлопчыні два, мо гадоў па 12—13 ім было, Іван Вашкевіч і Валодзя Забалотнік, палезлі на той дуб, каб паглядзець, дзе што робіцца ў наваколлі. Немцаў так блізка, ведама ж, не чакалі ўбачыць. Іван паспеў уцячы, а Валодзьку фашысты знялі з дрэва... Маці думала, што і не

Дуб сахонаўскі

кі прыгожы, што нават не верыцца ў яго рэальнасць.

Удалечыні, ля гарызонту, вялікае сяло, дахі якога патапаюць у зеляніне садоў, крыху бліжэй — бліскучая стужка Заходняй Дзвіны; а паміж ёю і ўзгоркам паважна стаіць амаль двухметровы ў дыяметры 350-гадовы дуб. Маладзейшыя яго суродзічы, клёны, ясені, ліпы разбегліся па краях паляны і з пашанай і здзіўленнем «шэпчуцца» пра мудрасць і моц ветэрана. Адна з вертыкальных галін дрэва засохла, і яе аблюбаваў для сябе буслы.

Тут няма пратапаных турыстамі сцежак — былі маёнтак ляжыць у баку ад наезджаных дарог. Уласна, ад маёнтка час пакінуў няшмат. Напаўразбураныя будынкі з чырвонай цэглы, даўно згубіў гаспадарчае значэнне сад... Але выраслі і пасталелі алеі-абсады, разросся паўсюдна бэз, старасвецкія таполі, ліпы і клёны схавалі ў сваёй засені хаты мясцовых жыхароў. Акружанае лугамі і палямі, Юсціянава здалёк выглядае магутным зялёным замкам. І недзе там, ва ўнутраным дворыку, жыве казачны прыгажун-асілак — дуб юсціянаўскі.

Летуценны настрой, замілаванасць маляўнічым куточкам ля Заходняй Дзвіны

цамі. Сёння яе няма на карце Беларусі, вёску знішчылі фашысты ў час Асвейскай карнай аперацыі. Жыхары, што ўдалелі, не вярнуліся на папалішча. З вершаліны дуба былі відаць і вогнішчы ў суседняй вёсцы Вышнарава. Пасля першага нашэсця карнікаў тут засталіся ўсяго дзве лазні і сем хат.

— А людзей, што не паспелі ўцячы, сагналі ў дзве пуні, унь там за сялом яны стаялі, і спалілі. — Ганна Сівоха раскавае пра родныя ваколцы, пра жывых і і загінуўшых, і голас яе, здаецца, у любую хвіліну абарвецца плачам. — Мы як потым прабраліся ў Вышнарава ежу ўзяць, дзе што ў каго было прыхавана, дык заковалі знойдзеных забітых ці спаленых. У тых пунях дык усё больш чарапы засталіся — жаночыя, дзіцячыя. У жанок грабянцы былі металічныя, пярсцёнкі якія — так пазнавалі. А ў Макаравай бані двух закатаваных знайшлі — нашага вяскоўца Сцяпана Шандэра і Леанардзія Астукевіча з Сахонава.

— Пасля вайны тут адно бур'ян рос, — уступае ў размову Ганна Бухавецкая, — потым адбудаваўся людзі, але ўсё ж Вышнарава многа меншае, як да вайны. А Сахонава і зусім няма.

— Ведаецца, ля гэтага

ўбачыць яго ніколі. Адгаласіла над знойдзенай там сьцянавай адзежай. Але ён усё ж выжыў і пасля вайны вярнуўся ў Вышнарава. Толькі скалечаны моцна, працаваць не мог, адна рука зусім ніякая зрабілася.

Жанчыны прыгадваюць памённа ўсіх тагачасных сахонаўскіх жыхароў, раскаваюць, дзе чыя хата стаяла, перабіваючы адна адну спяшаюцца паведаміць, што Віктар Астукевіч, якога памятаюць па школе, па вечарынках, працуе машыністам у Полацку. Чалавечая памяць трымае ўсё дзеля жыцця...

А да былога Сахонава нас вёў пятнаццацігадовы Саша Кухаронак. У тым жудасным сорак другім яго бацьку споўнілася шаснаццаць.

Вузлаваты, з бачнымі для каменя ўчэпістымі магутнымі карэннямі, дуб, што самотна стаяў сярод поля, быў як шчымлівы помнік, як безліч дубовых вяноў, якія множацца год ад году, ушаноўваючы памяць тых, хто жыў, змагаўся і загінуў на роднай зямлі.

...Які нялёгка шлях назад! Быццам усё пачулае стала ўласным, неражытым. Вечарэе. І аранжавымі сонейкамі мільгаюць уваччу два кружочки на карце Верхнядзвіншчыны.

В. СЕРГІЕЎСКАЯ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.